

FUSHATË PËR PARATË

NËNTOR 2017
PRISHTINË

TRANSPARENCA DHE
KUNDËRKORRUPSIONI

DORACAK
PËR MONITORIMIN E
SHPENZIMEVE TË FUSHATAVE
ZGJEDHORE NË KOSOVË

NËNTOR 2017
PRISHTINË

PËRMBAJTJA

06 HYRJE

07 1 PSE DHE SI TË MONITOROHET

- ✓ 1.1 Qëllimi i monitorimit
- 1.2 Strategjia e monitorimit
- 1.3 Përmirësimet
- 1.4 Publikimi
- 1.5 Korniza e monitorimit

09 2 MONITORIMI I FUSHATËS ZGJEDHORE NË KOSOVË 2017

- ✓ 2.1 Zgjedhjet e përgjithshme
- 2.2 Zgjedhjet komunale
- 2.3 Mësimet e nxjerra

13 3 ANALIZA E KORNIZËS LIGJORE

- ✓ 3.1 Rregullat e vendosura për të ardhurat dhe kontributet
- 3.2 Kufiri i shpenzimeve për fushatë
- 3.3 Fondet publike
- 3.4 Shpalosja e financimit të subjekteve politike dhe fushatave
- 3.5 Zbatimi dhe sanksionet

25 PËRFUNDIM

26 SHTOJCA A: PYETJE TË MUNDSHME PËR PARTITË POLITIKE

28 SHTOJCA B: PROCESI I FINANCIMIT TË PARTIVE POLITIKE

COPYRIGHT © 2017. Kosova Democratic Institute (KDI).

Instituti Demokratik i Kosovës i ka të gjitha të drejtat e rezervuara, prandaj asnjë pjesë e këtij botimi nuk lejohet të riprodhohet ose të transmetohet në çfarëdo forme, mekanike apo elektronike, përfshirë fotokopjimin apo përdorimin e çfarëdo sistem tjetër të ruajtjes dhe nxjerrjes së materialeve, pa lejen me shkrim të botuesit. Publikimi mund të riprodhohet ose të transmetohet vetëm nëse përdoret për qëllime jo-komerciale. Kurdo dhe kushdo që përdor citate apo materialet e ndryshme të këtij botimi, është i obliguar ta bëjë të qartë burimin nga i ka marrë ato citate ose materiale që përdoren.

Çdo vlerësim, vërejtje, kritikë apo sugjerim duhet të dërgohet në:

Adresa: Rruga Bajram Kelmendi, nr. 45

10000, Prishtinë, Kosovë.

Tel.: +381 (0)38 248 038

E-mail: info@kdi-kosova.org

Web: www.kdi-kosova.org

Publikimi i këtij raporti është bërë i mundur me mbështetjen e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës Çeke në kuadër të Programit për Promovimin e Tranzicionit përmes projektit MEIKO të implementuar në bashkëpunim me Transparency International Czech Republic (www.transparency.cz). Opinione, gjetjet dhe rekomandimet në këtë raport janë përgjegjësi ekskluzive e KDI-së dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e donatorit.

HYRJJE

Ky doracak ka për qëllim ngritjen e transparencës në të hyrat dhe shpenzimet e subjekteve politike për fushata zgjedhore. Doracaku prezanton strategji të monitorimit të financave të fushatës, gjetje nga monitorimi i financave të fushatës nga zgjedhjet e përgjithshme dhe komunale të vitit 2017, dhe analizë të kornizës ligjore të financimit të subjekteve politike.

Paraja luan një rol të rëndësishëm në zgjedhje. Paraja përcakton se sa mund një subjekt politik të komunikoj me publikun, sa mund të ketë paraqitje mediale, kohë transmetuese dhe mund të ketë ndikim të rëndësishëm në atë se kush zgjedhet. Është e rëndësishme që të vendosen rregulla për financimin e subjekteve politike në mënyrë që të sigurohet garë e barabartë. Gjithashtu, është e rëndësishme që të ketë transparencë në financimin e subjekteve politike, në mënyrë që publiku të ketë njohuri se si financohen subjektet politike dhe si i shpenzojnë fondet që i posedojnë. Monitorimi i të hyrave dhe shpenzimeve të subjekteve politike ndikon pozitivisht në zbatueshmërinë e rregullave të transparencës së financave të subjekteve politike. Ky doracak është mund të iu hyj në përdorim organizatatave të shoqërisë civile, mediave dhe akterëve të tjerë të interesuar në monitorimin e financave të subjekteve politike.

Ky doracak është përgatitur në kuadër të një projekti të përbashkët nga Instituti Demokratik i Kosovës (KDI) dhe Transparency International nga Republika Çeke (TI-CZ) për ngritjen e transparencës së subjekteve politike në Kosovë. Si metodë për të matur transparencën e subjekteve politike është përdorur një pyetësor në lidhje me shpenzimet e parashikuara për fushatën zgjedhore. Monitorimi është bërë për të provuar gatishmërinë e subjekteve politike për të qenë transparente si dhe për të promovuar transparencën si vlerë kryesore në demokraci. Monitorimi i shpenzimeve të fushatës nuk është një monitorim strikt apo që ka një qëllim të caktuar ideologjik me të cilin dëshirohet që të arrihet deri tek një rezultat i caktuar për një subjekt politik apo për një grup të caktuar të subjekteve politike.

1. PSE DHE SI TË MONITOROHET

1.1 Qëllimi i monitorimit

Qëllimi i monitorimit është që të ngritet transparencë në të hyrat dhe shpenzimet e subjekteve politike për fushatë zgjedhore. Subjektet politike organizojnë aktivitete të fushatës për të arritur tek votuesit por nuk janë gjithmonë të hapura ndaj publikut për të hyrat dhe shpenzimet për fushatë.

Subjektet politike kanë për obligim që të ofrojnë qasje të pakufizuar në të hyrat dhe shpenzimet e tyre në mënyrë që votuesi të shoh se prej nga i pranojnë të hyrat dhe si i shpenzojnë ato. Transparencë është standard ndërkom-bëtarë dhe obligim ligjor që subjektet politike duhet të respektojnë, ndërsa rastet e mostransparencës konsiderohen shkelje ligjore dhe mos-përmbyshje e parimeve themelore demokratike.

Monitorimi i financimit të subjekteve është edhe më i vlefshëm kur subjektet politike u ndahen fonde publike. Subjektet politike të cilat janë të përfaqësuar në Kuvendin e Kosovës pranojnë një shumë të konsiderueshme të parave të cilat subjektet politike mund ti shfrytëzojnë sipas nevojave të tyre. Ky fond ndahet proporcionalisht me numrin e ulëseve që subjektet politike mbajnë në Kuvendin e Kosovës.

1.2 Strategjia e monitorimit

Në mënyrë që monitorimi të ketë efekt është e rëndësishme që të përcaktohen strategjitë kryesore të monitorimit. Më poshtë janë përshkruar disa strategji të monitorimit që janë përdorur nga KDI dhe TI-CZ për vlerësimin e shpenzimeve të subjekteve politike për zgjedhjet e përgjithshme dhe komunale të vitit 2017.

KOMUNIKIMI

Monitoruesit duhet të vendosin dhe mbajnë komunikim të vazhdueshëm me subjektet politike të përfshira në zgjedhje. Monitoruesit duhet të sigurojnë adresat elektronike të subjekteve politike, numrat e telefonit dhe emrat e personave përgjegjës për çështjet financiare apo organizative. Nëse këto të dhëna nuk janë në dispozicion, monitoruesi duhet të bëjë përpjekje që të gjej metodën më efikase të komunikimit.

Është e rekomandueshme që subjektet politike të kontaktohen paraprakisht dhe të informohen se do të jenë pjesë e monitorimit. Monitoruesit gjithashtu duhet që të informojnë subjektet politike për metodologjinë e monitorimit, pasi që kjo mund të inkurajojë subjektet politike që të përgjigjen ndaj kërkesave të monitoruesve.

PYETËSORI

Subjekteve politike duhet të iu dërgohet një pyetësor në formë elektronike apo fizike që përmbanë pyetje rreth fushatës elektorale dhe parashikimeve të tyre financiare. Pyetësori mund të përmbajë pyetje në lidhje të hyrat e subjekteve politike për fushatë, planifikimet për aktivitete të fushatës, planifikimet për shpenzime, ndarjen e fondeve për kandidatët, dhe publikimin e raporteve financiare. Subjektet duhet të informohen për kohën që kanë në dispozicion për përgjigje dhe datën kur do të bëhet publikimi i të gjeturave.

Shtojca A paraqet pyetësorin që është përdorur nga KDI dhe TI-CZ për monitorimin e shpenzimeve për zgjedhjet e mbajtura gjatë vitit 2017. Qëllimi i pyetësorit është që të motivojë subjektet politike që të jenë të hapura dhe të raportojnë për publikun (votuesit) financat për fushatë elektorale. Përmes pyetësorit dhe komunikimit të drejtpërdrejtë me

Vetëvendosje, Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës, NISMA dhe Lista Srpska nuk i janë përgjigjur pyetësorit.

Përgjigjet e pranuar të subjekteve politike janë analizuar dhe vlerësuar nga KDI dhe TI-CZ. Një konferencë për media është mbajtur në të cilën janë prezantuar të gjeturat e hulumtimit. Konferenca është mbajtur me 2 qershor 2017, ku i pranishëm ka qenë Ambasadori i Republikës Çeke dhe një numër i madh i mediave të cilat kanë paraqitur të gjeturat në mediat e tyre.

Të gjitha subjektet politike që janë përgjigjur janë subjekte të vogla politike dhe buxheti i tyre për fushatë nuk kalonte shumën e 35,000 eurove, ndërsa buxheti më i vogël ishte 3,000 euro. Shpenzimet e këtyre subjekteve ishin koncentruar në organizimin e eventeve publike, reklama për TV, bilborde dhe rrjete sociale. Koalicioni Vakat deklaroi se ka mbështetur kandidatët me 100% të shpenzimeve të fushatës së kandidatëve, ndërsa partia KDTP dhe Porket za Gora nuk kanë mbështetur me fonde asnjë nga kandidatët e saj për deputet, por fushatën e tyre e kanë realizuar për të gjithë subjektin politik. Nova Demokratska Stranka ka deklaruar se 50% të buxhetit e ndajnë për kampanjën e kandidatëve për deputet të Kuvendit të Kosovës.

Tri nga katër subjektet politike të cilat janë përgjigjur pyetësorit kanë treguar burimin e financimit të subjektit të tyre ndërsa Nova Demokratska Stranka është përgjigjur vetëm për lartësinë e buxhetit por jo edhe burimin e financimit. Asnjëra nga subjektet politike nuk ka pas ndonjë kompani që merret me kampanjën e tyre zgjedhore. Të gjitha subjektet politike janë përgjigjur se do të paraqesin raportin financiar tek KQZ në afatin e paraparë ligjor, e të njëjtin edhe janë të gatshëm ta publikojnë online.

2.2 Zgjedhjet komunale

Në Tetor dhe Nëntor të vitit 2017 u mbajtën edhe zgjedhjet komunale për kryetar të komunës dhe kuvende komunale. Meqenëse ishin zgjedhje të rregullta, periudha e fushatës zgjedhore për subjektet politike ishte 30 ditë.

Edhe në Zgjedhjet Komunale 2017, KDI dhe TI-CZ, kanë realizuar hulumtimin mbi financat e subjekteve politike për fushatën elektorale. Prapë hulumtimi është realizuar duke

u dërguar subjekteve politike të njëjtin pyetësor me tetë pyetje mbi shpenzimet e fushatave para-elektorale. Pyetësori është dërguar me datën 22 shtator ndërsa subjekteve politike iu është dhënë kohë që të përgjigjen deri me datën 7 tetor.

Janë kontaktuar gjithsejtë 20 subjekte politike, kontaktet e të cilave kanë qenë publike në ueb faqen e KQZ-së. Vetëm 6 nga 20 (30%) subjekte politike të kontaktuara i janë përgjigjur pyetësorit për financimin e fushatës. Subjektet politike janë përgjigjur vetëm pasi janë kontaktuar me telefon.

6 nga 20 SUBJEKTET POLITIKE I JANË PËRGJIGJUR PYETËSORIT PËR FINANCIMIN E FUSHATËS

Subjektet që kanë dhënë përgjigje janë Lëvizja për Bashkim (LB), NISMA (Nisma për Kosovën), Lidhja Demokratike e Kosovës (LDK); Partia Fjala, Partia Social Demokrate e Kosovës dhe Porket za Gora. Për dallim nga zgjedhjet e përgjithshme, përgjigje kësaj here kanë dhënë edhe disa nga subjektet e mëdha politike.

KDI dhe TI-CZ kanë mbajtur një konferencë për media në të cilën janë prezantuar të gjeturat e hulumtimit. Konferenca është mbajtur me 9 tetor 2017 dhe në këtë konferencë i pranishëm ka qenë Ambasadori i Republikës Çeke dhe një numër i madh i mediave të cilat kanë paraqitur të gjeturat në mediat e tyre.

Lartësia e buxhetit dhe burimet e financimit janë treguar nga 5 prej 6 subjekteve që janë përgjigjur. LDK ka deklaruar se ka buxhetin prej 450,000 – 500,000 euro nga burimet publike. NISMA ka deklaruar se ka buxhetin prej 67,000 euro, prej të cilave 70.26% vijnë nga burimet publike, 22.3% nga sponsorizimet nga korporatat dhe 7.43% përqind donacione. Subjekti politik Pokret za Gora ka deklaruar se 3,000 eurot e fushatës i ka të gjitha nga burimet publike. Lëvizja për Bashkim ka deklaruar buxhet prej 5,000 eurove nga donacionet, por nuk ka treguar emrat e donatorëve. Subjekti politik Fjala

LDK

KA DEKLARUAR SE KA BUXHETIN PREJ

450,000 – 500,000

EURO NGA BURIMET PUBLIKE.

NISMA

KA DEKLARUAR SE KA BUXHETIN PREJ

67,000

EURO, PREJ TË CILAVE 70.26% VIJNË NGA BURIMET PUBLIKE,

Pokret za Gora

KA DEKLARUAR SE

3,000

EUROT E FUSHATËS I KA TË GJITHA NGA BURIMET PUBLIKE.

LB

KA DEKLARUAR BUXHET PREJ

5,000

EUROVE NGA DONACIONET, POR NUK KA TREGUAR EMRAT E DONATORËVE.

FJALA

NGA

2,000

EUROT E FUSHATËS KA DEKLARUAR SE BURIMI I TË ARDHURAVE ËSHTË ANËTARËSIA.

PSDK

NUK KA TREGUAR AS BUXHETIN E AS BURIMET E BUXHETIT.

?

nga 2,000 eurot e fushatës ka deklaruar se burimi i të ardhurave është anëtarësia. Partia Social Demokrate e Kosovës nuk ka treguar as buxhetin e as burimet e buxhetit.

Mënyra e shpenzimit të mjeteve financiare të dedikuara për fushatë dallon nga subjekti në subjekt. LDK si deklaroi se do të shpenzoj 50% të buxhetit në evente publike, 30% në reklama në media, 5% bilborde, 10% në media online dhe 5% në rrjete sociale. Njëjtë kanë raportuar edhe subjektet e tjera politike, të cilat gjithashtu kanë planifikuar që pjesën më të madhe të shpenzimeve ta kenë në evente publike e reklama në media online e rrjete sociale. LDK kishte kontraktuar dy kompani për të organizuar fushatën ndërsa të tjerat janë shprehur se nuk kanë kontraktuar ndonjë kompani për zhvillimin e fushatës së tyre. Lëvizja për Bashkim ka deklaruar se mbështet kandidatët me 50% të buxhetit në shpenzimet që ata kanë. Të tjerat kanë deklaruar se nuk i mbështesin financiarisht kandidatët. Në fund të gjitha subjektet kanë deklaruar se janë të gatshme që të paraqesin raportin e tyre financiar në KQZ.

2.3 Mësimet e nxjerra

ANËT POZITIVE

Transparenca për subjektet politike është një rrugë e gjatë që duhet ta ndjekin të gjitha subjektet politike. Hapat e parë në drejtim të hapjes së subjekteve politike janë bërë me kontaktimin fillestar të tyre në zgjedhjet e përgjithshme. Ndryshimet për të mirë të transparencës janë vërejtur në zgjedhjet komunale meqenëse vërehet vullnet i subjekteve të mëdha politike, si LDK e Nisma, të cilat kanë plotësuar pyetësonin dhe kanë dëshmuar transparencë më të madhe me deklarimin e shpenzimeve financiare të fushatës.

Shkëmbimi i përvojave ishte pozitive edhe për monitoruesit e KDI, meqenëse kanë punuar ngushtë me TI-CZ në gjitha fazat e monitorimit përfshirë përgatitjen e pyetësorëve, vendosjen e kontakteve, dërgimin e pyetësorëve, komunikimin me subjektet politike, analizimin e të dhënave, dhe shkëmbimin e përvojave me ekspertë të fushës së transparencës.

Një element tjetër i rëndësishëm i procesit të monitorimit ka qenë mbulueshmëria mediale. Raportimi në media jo vetëm

që ka ngritur raportimin për transparencë të subjekteve politike, por ka bërë që subjektet politike më të mëdha të fillojnë të përgjigjen ndaj pyetësorëve në mënyrë që të shmangen raportimeve për mos-transparencë. Transparenca e subjekteve politike dhe vullneti i tyre për të qenë të hapur kundrejt publikut apo votuesve, mund ti vendos ato në një pozitë më të mirë në krahasim me subjektet që nuk kanë vullnet për transparencë.

ANËT NEGATIVE

Gjatë hulumtimit është vërejtur se jo të gjitha subjektet politike kanë vullnet për tu përgjigjur në një pyetësor të shkurtër në lidhje me shpenzimet e fushatës së tyre. Secila nga subjektet që ka pranuar pyetësorin me postë elektronike është dashur të kontaktohet edhe me telefon për të kujtuar se ka një afat dhe se një pyetësor është dërguar. Shumë subjekte në telefon janë përgjigjur se do ta plotësojnë pyetësorin por edhe shumë të tjera nuk kanë shpreh vullnet për bashkëpunim.

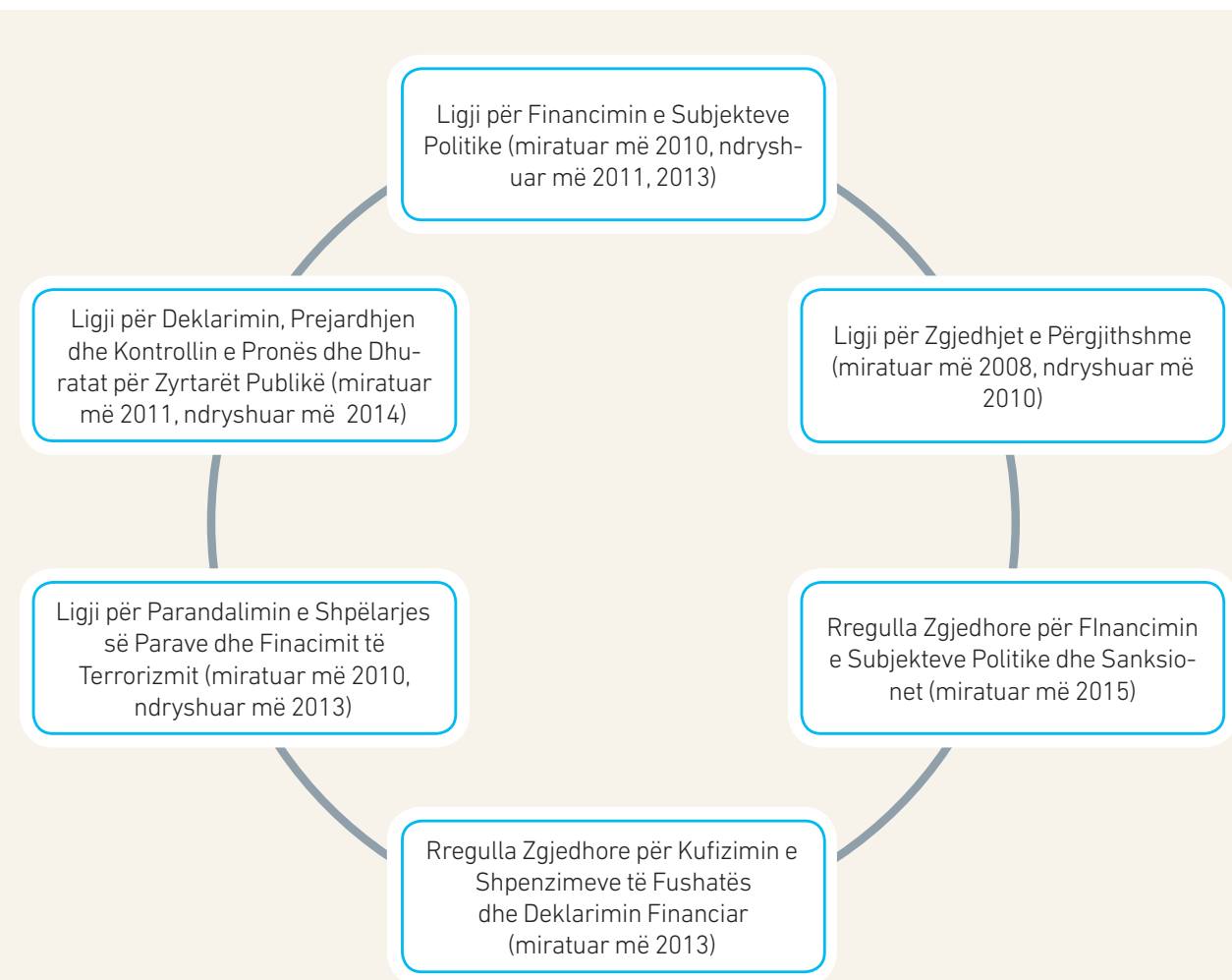
Mungesa e kontaktit të drejtpërdrejt mund të ketë qenë indikatorë që subjektet politike të mos përgjigjen në pyetësor. Kështuqë në hulumtimet e tjera pos dërgimit të pyetësorit hulumtuesi duhet të angazhohet në takim personal me përfaqësuesit e subjekteve politike, që mund të ngrit numrin e përgjigjeve në hulumtim.

3. ANALIZA E KORNIZËS LIGJORE

Kjo pjesë e raportit ofron një analizë të legjislacionit për financimin e subjekteve politike dhe fushatave në Kosovë. Analiza u referohet ligjeve dhe akteve nënligjore të ndryshme që rregullojnë çështjet e financimit të subjekteve politike dhe fushatave në Kosovë.

Legjislacioni është analizuar në raport me plotësimin e pesë parimeve ndërkombëtarisht të pranuar të financimit të subjekteve politike dhe fushatave.

- 1 Rregullat e vendosura për të ardhurat dhe kontributet
- 2 Kufizimi i shpenzimeve për fushatë
- 3 Fondet dhe subvencionet publike
- 4 Deklarimi dhe transparenca
- 5 Zbatimi dhe sanksionet

Këto standarde ndërkombëtare janë marrë nga instrumente të ndryshme ndërkombëtare si dhe nga burimet dhe udhëzimet kuazi-ligjore. Megjithatë mund të mos duken tërësisht ashtu siç janë e paraqitur në këtë raport, referenca për një ose disa prej këtyre standardeve mund të gjenden në të paktën në instrumentet në vijim:

- ✓ Komisioni i Venedikut, Kodi i Praktikës së Mirë në Çështjet Zgjedhore (2002)
- ✓ Komisioni i Venedikut, Udhëzime për Rregullimin e Partive Politike (2010)
- ✓ Këshilli i Evropës, Rezoluta e Asamblesë Parlamentare 1516 (2001)
- ✓ Këshilli i Evropës, Rekomandimi i Komisionit të Ministrave Rec (2003) 4
- ✓ Komisioni i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, Komenti i Përgjithshëm nr. 25
- ✓ Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
- ✓ (OSBE), Dokumenti i Kopenhagës 1990.

Janë edhe një numër udhëzimesh ndërkombëtare dhe raportesh të ngjashme studimore nga organizata si Transparency International, Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, International IDEA dhe Fondacioni Ndërkombëtar për Sisteme Zgjedhore, të cilët u referohen këtyre standardeve dhe janë përdorur si bazë për këtë raport.

3.1 Rregullat e vendosura për të ardhurat dhe kontributet

Vendosja e rregullave për të ardhurat dhe kontributet kërkon nga ligji që të përkufizojë qartë se çfarë përbën një kontribut, të caktojë një kufi për sasinë e asistencës materiale ose financiare që subjektet politike mund të marrin si dhe të përcaktojë burimet nga të cilat subjektet politike mund ose nuk mund të marrin kontribute. Rregullimi në fusha të tilla kryesisht zbatohet për të siguruar që partitë politike të jenë të balancuara sa i përket financimit që ato marrin për të drejtuar aktivitetet politike dhe fushatat, për të siguruar që palët nuk marrin kontribute nga burime që do të përbënin një konflikt interesi ose që mund të kishin ndikim të panevojshëm mbi çështjet politike.

Ligji për Financimin e Partive Politike (LFPP) në Kosovë e përkufizon shprehjen 'kontributet' [shih kutinë]. Përcaktimi në kuadër të përkufizimit si "ndihma e çfarëdo lloji" e zgjeron interpretimin e asaj që përbën kontribut dhe në praktikë kontributet e në natyrë përfshihen brenda këtij përkufizimi. Ky përkufizim zëvendëson përkufizimin e mëparshëm të termit "kontribut" të përcaktuar në Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme.

Kontributet

Dhuratat (donacionet) ose ndihma e cilido lloj që nënkupton një akt të ndërgjegjshëm për t'i dhuruar të mira ekonomike apo të ngjashme për subjektin politik, qoftë në para të gatshme, shërbime, shitja e gjësendeve nën çmimin e tregut, ofrimi i shërbimeve nën çmimin e tregut apo në të mira tjera materiale.

Neni 2, Ligji për Financimin e Subjekteve Politike

LFSP parasheh që subjektet politike mund të marrin ndihmë financiare dhe materiale nga burimet e mëposhtme: pagesat e anëtarësisë, kontributet, buxheti i Kosovës, pasuritë e partisë, të ardhurat nga aktivitete si publikimet, botimet, reklamat, posterat dhe burime të tjera të tilla [Neni. 6 (1) LFSP]. Me përjashtim të kuotave të anëtarësisë që mund të merren në para të gatshme, të gjitha burimet e tjera të të ardhurave duhet të plotësohen përmes një llogarie të vetme bankare në një nga bankat tregtare në Kosovë. LFSP gjithashtu kërkon që pagesat e anëtarësisë të depozitohen në llogarinë bankare të subjektit politik brenda pesë ditëve nga marrja e tyre.

Të ardhurat e lejuara

- ✓ pagesat e anëtarësisë;
- ✓ kontributet dhe donacionet;
- ✓ buxheti i Kosovës në pajtim me ligjin;
- ✓ pasuritë e partisë;
- ✓ të ardhurat nga aktivitete si publikimet, botimet, reklamat, posterat dhe burime të tjera të ngjashme.

LFSP vendos kufizime mbi burimet nga të cilat subjektet politike mund të marrin ndihmë financiare dhe materiale. Ndalimi i ndihmës financiare dhe materiale zbatohet për: qeveritë, organizatat, personat fizikë dhe juridikë nga vende të tjera; burimet, personat, donatorët e panjohur; institucionet e bixhozit dhe basteve; institucionet dhe ndërmarrjet publike; ndërmarrjet private në marrëdhënie kontraktuale me institucionet e Kosovës (përfshirë tre vitet e fundit); organizatat joqeveritare, organizatat fetare dhe sindikatat; debitorët ndaj institucioneve të Kosovës kundër të cilëve janë iniciuar procedurat; dhe organizatat rinore, fondacionet apo organe të ngjashme të krijuara nga ose që kanë lidhje me partitë politike [Neni 11 (1 dhe 2) i LFSP].

Të ardhurat e ndaluara

- ✓ qeveritë, organizatat, personat fizikë dhe juridikë nga vende të tjera;
- ✓ burimet, personat dhe donatorët e panjohur;
- ✓ institucionet e bixhozit dhe basteve;
- ✓ institucionet dhe ndërmarrjet publike;
- ✓ ndërmarrjet private në marrëdhënie kontraktuale me institucionet e Kosovës (duke përfshirë tre vitet e fundit);
- ✓ organizatat joqeveritare, organizatat fetare dhe sindikatat;
- ✓ debitorët ndaj institucioneve të Kosovës;
- ✓ organizatat rinore ose fondacionet që kanë lidhje me partitë politike.

Gjithashtu, ekzistojnë rregullore për parandalimin e marrjes së kontributeve nga burime të panjohura nga subjektet politike. Një subjekt politik që pranon kontribute të tilla detyrohet të njoftojë autoritetin kompetent brenda dy javëve për verifikimin e prejardhjes së kontributit përkatës [Neni 5 (2) i LFSP]. Nëse prejardhja e kontributit nuk mund të dëshmohet, shuma përkatëse mbetet në Buxhetin e Kosovës [Neni 5 (3) i LFSP].

LFSP kufizon shumën e kontributeve që mund të pranojnë subjektet politike [Neni 5 (1) i LFSP]:

- ✓ individët (personat fizik) në vlerë prej jo më shumë se dy mijë (2.000) euro për vit kalendarik.
- ✓ Bizneset dhe ndërmarrjet private (personat juridik) në vlerë prej jo më shumë se dhjetëmijë (10.000) euro për një (1) vit kalendarik.

Financimi i aktiviteteve politike dhe të fushatës, duke përfshirë fushatat e kandidatëve të subjekteve politike, duhet të shkojë përmes subjektit politik. Ligji parasheh që kandidatët nuk mund të pranojnë donacione dhe që donacionet për kandidatët duhet të shkojnë përmes subjektit politik [Neni 11 (4) i LFSP].

Në përgjithësi, legjislativi në Kosovë jep përkufizimin e kontributeve, përcakton burimet nga të cilat subjektet politike mund ose nuk mund të pranojnë të ardhura, kërkon nga subjektet politike të kanalizojnë të ardhurat nëpërmjet një llogarie të vetme bankare, vendos një kufi për sasinë që mund të kontribuohet dhe u ndalon kandidatëve të marrin donacione drejtpërdrejtë. Këto rregulla në lidhje me të ardhurat dhe kontributet i përmbushin standardet dhe praktikatat ndërkombëtare përgjithësisht të pranuar. Sidoqoftë, subjektet gjejnë një numër mënyrash për të anashkuar rregullat.

Puna me para të gatshme: Organizatat e shoqërisë civile kanë pohuar vazhdimisht se subjektet marrin donacione dhe bëjnë shpenzime në para të gatshme, gjë që nuk evidentohet ose gjurmohet në raportet financiare të subjektit politik. Teknikisht, gjersa raportet financiare mund të tregojnë se subjektet politike janë në pajtueshmëri me rregullat e përcaktuara për kontributet (d.m.th., nuk marrin donacione mbi kufirin e lejuar), ato në praktikë kryejnë aktivitete politike dhe të fushatës me para që nuk evidentohet fare në letër.

Aktivitetet e realizuara me para të gatshme lehtësohen nga dobësitë në fusha të tjera, siç janë shkalla e lartë e aktiviteteve ekonomik dhe financiar joformal në Kosovë, mungesa e auditimit të raporteve të deklarimit financiar të subjekteve politike dhe të fushatës gjatë viteve të fundit, si dhe hetimi dhe interesi i pamjaftueshëm i organeve të sundimit të ligjit.

Kontributet e mëdha të ndara në pjesë më të vogla: Megjithëse individët dhe ndërmarrjet private janë të kufizuara në shumën që ata mund të kontribuojnë për subjektet politike, ka mënyra për t'ua hedhur këtyre kufijve nëse shuma të mëdha parash ndahen në pjesë më të vogla. Për shembull, një ndërmarrje private që ka për qëllim të dhurojë 30,000 euro për një subjekt politik, por pengohet nga kufiri prej 10,000 eurosh për një vit kalendarik, prapëseprapë mund ta dhurojë shumën e njëjtë prej 30,000 euro duke e bërë këtë përmes 15 individëve që dhurojnë nga 2,000 euro secili.

3.2 Kufiri i shpenzimeve për fushatë

Kufizimi i shpenzimeve të fushatës promovon zgjedhje të drejta dhe konkurrese. Kufizimi i shpenzimeve zbatohet për të parandaluar subjektet politike ose kandidatët e pasur që të mbizotërojnë në kanalet e komunikimit. Shpenzimet e parregulluara mund t'u japin përparësi të padrejtë subjekteve politike dhe kandidatëve që kanë para për të paguar për tubime publike, video-transmetime, media, kohë transmetimi, billborde dhe aktivitete të tjera të fushatës. Kufizimi i shpenzimeve gjithashtu ndihmon në parandalimin e blerjes së votave nga ana e subjekteve politike dhe kandidatëve.

Në Kosovë kufizimi i shpenzimeve të fushatës nuk rregullohet me ligj, por me rregullore të Komisionit Qendror të Zgjedhjeve (KQZ). Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme i jep hapësirë KQZ-së të përcaktojë shpenzimet maksimale të fushatës bazuar në numrin e përgjithshëm të votuesve të regjistruar në listën e votuesve [Neni 39 (2) i LJP]. Rregulla e KQZ-së për Kufizimin e Shpenzimeve të Fushatës dhe Deklarimin Financiar (2013) parasheh që kufiri i shpenzimeve të fushatës për të gjitha zgjedhjet është 0.50 euro për votues të regjistruar. KQZ-ja vendosi që kufiri i shpenzimeve të fush-

atës për partitë në zgjedhjet e vitit 2017 për Kuvendin e Kosovës është 942,573.50 euro (1,885,147 votues).

3.1 Kufizimi i shpenzimeve të fushatës për të dy palë zgjedhjet, për Kuvendet Komunale dhe për Kryetarë të Komunave në një komunë do të jetë 0.5 euro për votues të regjistruar në atë komunë. Kufizimi i shpenzimeve të fushatës për Zgjedhjet për Kuvendin e Kosovës do të jetë 0.5 euro për votues të regjistruar[...]

Neni 3, Rregulla për Kufizimin e Shpenzimeve të Fushatës (KQZ)

LJP parasheh që shpenzimet maksimale për fushatë zbatohen për çdo mall dhe shërbim të shpenzuar për qëllime të fushatës pa marrë parasysh kohën e blerjes apo të pajisjes me shërbime. [Neni 39 (3) i LJP]. Qëllimi i kësaj dispozite është që të rregullojë situatat në të cilat subjektet do të bartnin shpenzimet e fushatës në periudha të ndryshme duke përjashtuar transaksionet e tilla nga raportimi i fushatës me qëllim të tejkalimit të kufirit të lejuar të shpenzimeve. Korniza ligjore gjithashtu kërkon që subjektet politike të paraqesin deklaratat e shpenzimeve dhe të dorëzojnë dokumente mbështetëse dhe dëftesa për të gjitha shpenzimet në Komisionin Qendror të Zgjedhjeve.

Për të përmbledhur, korniza ligjore në Kosovë parasheh kufizim për shpenzimet e fushatës, jep një përkufizim të detajuar se çfarë përbën shpenzime të fushatës dhe kërkon nga subjektet politike të deklarojnë shpenzimet e tyre dhe dokumentet mbështetëse siç janë dëftesat. Në përgjithësi, korniza ligjore plotëson standardet dhe praktikatat ndërkombëtare që kanë të bëjnë me kufizimet e shpenzimeve të fushatës. Mund të merret parasysh vendosja e kufizimeve me ligj në vend të rregullores, për të shmangur ndryshimet arbitrare të mundshme të rregullave zgjedhore nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, i përbërë kryesisht nga përfaqësues të partive politike. Ashtu si me kontributet, probleme ka edhe në zbatimin e kufizimit të shpenzimeve të fushatës.

Shpenzimi për fushatë

do të thotë çdo pagesë e bërë për mallra ose blerje të mallrave, materialeve, punës, shërbimeve, qofshin ato të prekshme ose të paprekshme, me qëllim të ndikimit të drejtpërdrejtë në zgjedhje, pavarësisht nëse bëhen për mbështetje të kandidatit të posaçëm, partisë politike, koalicionit ose nismës qytetare, siç janë shpenzimet për reklamim në mediat e shtypura; prodhimin e spoteve transmetuese; materialet e fushatës, përfshirë pamfletet, posterët, butonat; ekspozim të reklamave, përfshirë stendat e afishimit dhe prodhimin e tyre; kontributet bamirëse [...].

Neni 3, Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme

Përdorimi i burimeve publike: Në raportet e saj të vëzhgimit të zgjedhjeve komunale të vitit 2014 dhe atyre parlamentare të vitit 2014, Demokracia në Veprim ngriti shqetësimet se partitë politike që qeverisin në nivel qendror apo lokal përdorin burime publike siç janë nëpunësit publikë, objektet publike, transporti dhe pajisjet për të kryer aktivitete të fushatës. Përdorimi i burimeve publike për qëllime të fushatës, megjithëse i ndaluar dhe i sanksionuar me Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme, në përgjithësi është i vështirë të gjurmohet kur shërbimi publik mbështetet në lidhjet klienteliste me partitë politike në pushtet. Përdorimi i burimeve publike krijon avantazhe të padrejta për partitë në pushtet dhe nuk mund të gjurmohet në raportet financiare të subjekteve politike dhe fushatave.

Kandidatët i paguajnë vetë shpenzimet e fushatës: Përveç fondeve që kandidatët mund të marrin nga subjektet politike për qëllime të fushatës, sistemi preferencial i listës së hapur në Kosovë stimulon kandidatët të bëjnë fushatë edhe me shpenzime vetanake për të rritur shanset e tyre për t'u zgjedhur. Për pronarët e korporatave dhe bizneseve në Kosovë ia vlen të shpenzohen parat vetanake për qëllime të fushatës, sepse sapo të fitojnë pushtet poli-

tik do jenë në gjendje të ndikojnë në vendimet politike në favor të aktivitetit të tyre ekonomik.

Është e dukshme që për zgjedhjet e vitit 2017 për Kuvendin e Kosovës, kandidatët të cilët qëndrojnë mirë financiarisht kanë përgatitur dhe transmetuar spote të kushtueshme televizive, kanë organizuar aktivitete në terren dhe sponsorizojnë vazhdimisht reklamën e tyre në mediat sociale. Duhet të merret parasysh nëse shpenzimet e tilla përfshihen në raportet financiare të subjekteve politike ose nëse ato kalojnë pa u vënë

re në emër të kandidatëve. Pjesa për deklarimin [më poshtë] përfshin më shumë hollësi se si kandidatët e zgjedhjeve dorëzojnë raportet financiare të kandidatit në Komisionin Qendror të Zgjedhjeve dhe se si zyrtarët e zgjedhur raportojnë në Agjencinë Kundër Korrupsionit të Kosovës, mirëpo shpenzimet e fushatës të kandidatëve vështirë se mund të gjurmohen. Përveç kësaj, ngjashëm me pjesën për kontributet, është e vështirë të gjurmohen shpenzimet e fushatës kur aktivitetet e subjekteve politike dhe kandidatëve kryhen në para të gatshme dhe nuk raportohen.

SHPËRNDARJA E FONDEVE PUBLIKE NGA KQZ SIPAS SUBJEKTEVE POLITIKE PËR VITIN 2015 DHE 2016

Subjekti politik	Ulëset në Kuvend	2015 Gjithsejtë	2016 Gjithsejtë
Partia Demokratike e Kosovës	37	€ 1,295,000	€ 1,295,000
Lidhja Demokratike e Kosovës	30	€ 1,050,000	€ 1,050,000
Lëvizja Vetëvendosje	16	€ 560,000	€ 560,000
Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës	11	€ 385,000	€ 385,000
Lista Srpska	9	€ 315,000	€ 315,000
NISMA	6	€ 210,000	€ 210,000
Kosova Demokratik Turk Partisi	2	€ 70,000	€ 70,000
VAKAT	2	€ 70,000	€ 70,000
Grupet e tjera të vogla parlamentare	7	€ 245,000	€ 245,000
GJITHSEJTË	120	€ 4,200,000	€ 4,200,000

3.3 Fondet publike

Dhënia e fondeve publike për partitë politike promovon barazinë në garë, u mundëson edhe partive politike me financim të pamjaftueshëm të funksionojnë dhe të realizojnë aktivitete të fushatës, ndihmon që partitë politike të mbahen larg nga interesat afaristë si dhe rrit rëndësinë e vlerave si logaridhënia dhe transparencën në financimin e partive politike.

Korniza ligjore në Kosovë parasheh që fondet publike të ndahen në mes të subjekteve politike të përfaqësuar në Kuvendin e Kosovës sipas numrit të ulëseve që ato mbajnë [Neni 9 (1) i LFSP]. Ligji gjithashtu parasheh që 10% e shumës së alokuar të dorëzohet për mbështetjen e çdo anëtari të Kuvendit [Neni 9 (4) i LFSP].

Ekzistojnë edhe dispozitat për financimin e fushatave të subjekteve politike për zgjedhjet për kuvendet komunale dhe për Kuvendin e Kosovës. Këto fonde shpërndahen nga Kuvendi i Kosovës me propozim të Qeverisë së Kosovës dhe nuk mund të tejkalojnë 0.05% të Buxhetit të Kosovës [Neni 10 (1) i LFSP], prej të cilave 90% u ndahen subjekteve politike në përpjesëtim me vendet që ato mbajnë në Kuvendin e Kosovës ose kuvendin komunal dhe 10% ndahen për subjektet e tjera politike të certifikuar për të kandiduar në zgjedhjet përkatëse [Neni 10 (2) i LFSP]. Ky fond u mundëson edhe partive me financim të pamjaftueshëm që të realizojnë aktivitete të fushatës.

Ligji gjithashtu përcakton llojin e aktiviteteve që subjektet politike mund të financojnë përmes fondeve publike, dhe kjo përfshin aktivitetet e rregullta të partive politike, degëve të subjekteve politike, njësisive përkatëse të organizimit të grave dhe të rinjve, aktivitetet parazgjedhore dhe zgjedhore dhe aktivitetet e grupeve parlamentare. Nga pikëpamja e parimeve ndërkombëtare, korniza ligjore në Kosovë i plotëson standardet duke siguruar fonde publike për partitë politike dhe duke përcaktuar llojin e aktiviteteve për të cilat partitë politike mund t'i përdorin fondet publike.

Sa prej fondeve publike shkojnë për kandidatet femra: Ka pasur anketa sidomos në mesin e grave anëtare të partive politike që partitë nuk ndajnë fonde për gratë kandidate për të bërë fushatë, pasi që partitë janë të mendimit se kandidatet femra edhe ashtu do të zgjidhen në bazë të

kuotës gjinore. Duhet të merret në konsideratë përfshirja e një dispozite në ligj për të inkurajuar partitë politike që të shpërndajnë fondet në mënyrë të drejtë dhe të barabartë për kandidatët meshkuj dhe femra.

Financimi publik indirekt nga të emëruarit politikë: Lejohet me ligj dhe është praktikë e zakonshme që përfaqësuesit e partive politike që janë emëruar dhe paguhen nga institucionet publike të japin një pjesë të pagës së tyre për partinë politike. Kontribuuesit më të mëdhenj individualë të partive politike zakonisht janë anëtarët e partisë të zgjedhur ose të emëruar, duke përfshirë anëtarët e kuvendit, anëtarët e bordeve institucionale, institucionet publike dhe ndërmarrjet publike. Megjithëse kjo lejohet nga ligji dhe anëtarët e partisë që zgjidhen ose emërohen në pozita publike mund të japin donacione për partinë, megjithatë shtrohet pyetja nëse partitë po i përdorin postet publike për të marrë në mënyrë indirekte fonde publike shtesë.

3.4 Shpalosja e financimit të subjekteve politike dhe fushatave

Shpalosja e financimit të subjekteve politike dhe fushatave zakonisht kërkon që subjektet politike të bëjnë publike raportin financiar të tyre. Kjo përfshin publikimin e pasqyrave financiare, të ardhurave, shpenzimeve, pasurive dhe detyrimeve. Transparenca në financimin e subjekteve politike dhe fushatave informon publikun se si partitë fitojnë para dhe si i shpenzojnë këto para. Kjo është veçanërisht e rëndësishme nëse fondet publike janë në dispozicion të subjekteve politike.

KËRKESAT PËR DEKLARIM NË LIGJET E KOSOVËS

Kush deklaron

Subjektet politike, kandidatët, përfaqësuesit e zgjedhur

Ku deklarohen

- Subjektet politike dhe kandidatët tek Komisioni Qendror i Zgjedhjeve
- Përfaqësuesit e zgjedhur tek Agjencia Kundër Korrupsionit

Çfarë raportesh deklarohen dhe kur

- Raportet vjetore financiare të subjekteve politike KQZ-së deri më 1 mars të çdo viti
- Raporti i deklarimit financiar të fushatës i subjektit politik jo më vonë se 45 ditë pas ditës së zgjedhjeve
- Raportet financiare të kandidatit gjatë periudhës së aplikimit/certifikimit të kandidatit
- Përfaqësuesit e zgjedhur deklarohen në Agjencinë Kundër Korrupsionit

Çfarë deklarohet

- Subjektet politike: të ardhurat, shpenzimet, pasuritë/kapitali/detyrimet, regjistri i kontributeve mbi 100 euro dhe burimi i kontributit
- Kandidatët: burimet dhe shuma e të ardhurave, prona, pasuritë, detyrimet financiare
- Përfaqësuesit e zgjedhur: prona e paluajtshme, prona e luajtshme në vlerë mbi 5,000 euro, posedimi i aksioneve në ndërmarrje komerciale, kursimet në bankë dhe të hyra të tjera vjetore

Cilat janë kërkesat e publikimit

- KQZ-ja duhet të publikojë të gjitha raportet financiare vjetore të audituara në faqen e saj në internet jo më vonë se 30 qershor të çdo viti, si dhe raportet e deklarimit financiar të fushatës.
- Partitë duhet të publikojnë dhe mbajnë të publikuara raporte vjetore në faqet e tyre në internet, si dhe një version të shkurtuar në gazetë deri më 30 korrik të çdo viti.

LFSP kërkon që subjektet politike të regjistruara të paraqesin në KQZ raportin financiar vjetor deri më 1 mars të çdo viti [Neni 15 (1)]. Subjektet politike të certifikuar për të marrë pjesë në zgjedhje gjithashtu duhet të dorëzojnë raportin e deklarimit financiar të fushatës në Komisionin Qendror të Zgjedhjeve jo më vonë se 45 ditë kalendarike pas ditës së zgjedhjeve [Neni 40 (1) i LZP]. Këto raporte përfshijnë: bilancin e gjendjes, i cili tregon pasurinë, detyrimet dhe kapitalin e partisë; pasqyrën e të ardhurave dhe shpenzimeve të partisë; pasqyrën që tregon çdo pagesë në vlerë që tejkalon 5,000 euro [Neni 15 (2) i LFSP], faturat e të gjitha shpenzimeve dhe regjistrin të kontributeve mbi 100 euro duke përfshirë vlerën e kontributit, datën, emrin dhe numrin personal të kontribuuesit [Neni 15 (3) i LFSP].

Në ligj ka paqartësi sa i përket shpalljes së financave nga secili kandidat individual. Ligji nuk parasheh kërkesa të qarta për deklarimin e financave nga ana e kandidatëve, por ligji kërkon KQZ-së që të publikojë kopjet e të gjithë formularëve të deklarimit financiar të kandidatëve. Në praktikë ndodh e kundërta, kandidatët i dorëzojnë në KQZ formularët e deklarimit financiar të kandidatëve, mirëpo KQZ-ja nuk i publikon formularët e kandidatëve.

Gjithashtu, kjo deri në një masë mbivendoset me mandatin e Agjencisë Kundër Korrupsionit. Ligji për Deklarimin, Prejardhjen dhe Kontrollin e Pronës dhe Dhuratat për Zyrtarët Publikë kërkon që përfaqësuesit e zgjedhur t'i deklarojnë Agjencisë, ndër të tjera, të ardhurat si pasuria e paluajtshme, pasuria e luajtshme në vlerë mbi 5.000

euro, posedimi i aksioneve në ndërmarrje tregtare, kursimet në bankë dhe të ardhura të tjera vjetore [Neni 5 (1)]. Këto deklarata publikohen në faqen e internetit të Agjencisë Kundër Korrupsionit, megjithëse nuk tregojnë nëse kandidatët e zgjedhur kanë marrë ndonjë të ardhur ose nëse kanë bërë shpenzime që kanë të bëjnë me fushatën zgjedhore. Një kontroll më i madh i të dhënave ndërmjet Komisionit Qendror të Zgjedhjeve dhe Agjencisë Kundër Korrupsionit do të adresonte çështjet e respektimit të legjislacionit përkatës nga kandidatët e zgjedhur.

LFSP gjithashtu kërkon që subjektet politike të publikojnë dhe të mbajnë publike për të paktën një vit në faqen e tyre të internetit raportin financiar vjetor dhe raportin për deklarimin e kontributeve të fushatës dhe të botojnë një

version të shkurtuar në një gazetë ditore. Raportet financiare vjetore duhet të publikohen në gazetë deri më 30 korrik të vitit vijues. KQZ-së i kërkohet të publikojë dhe mbajë të gjitha raportet financiare vjetore të subjekteve politike të publikuara së bashku me raportin përfundimtar të auditimit të subjekteve politike në faqen zyrtare të internetit deri më 30 qershor të vitit vijues.

Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme (LZP) parasheh që KQZ-ja të krijojë dhe të mbajë një dosje të informimit publik që përfshin: një regjistër të kontribuuesve për secilën parti; kopjet e të gjitha raporteve të deklarimit financiar të fushatës të dorëzuara në zyrë; kopjet e të gjithë formularëve të deklarimit financiar të kandidatëve për kandidatët e certifikuar; dhe kopjet e çdo raporti përfundimtar në lidhje

me auditimet e kryera nga zyra [Neni 43 (1) i LZP]. LZP gjithashtu kërkon që KQZ-ja t'i vë ato në dispozicion të publikut në një lokacion qendror, në faqen e internetit të KQZ-së dhe në vende të tjera siç mund të përcaktohet nga KQZ-ja [Neni 43 (2) i LZP].

Subjektet politike duhet të mbajnë për një periudhë shtatë (7) vjeçare shënime të sakta dhe të detajuara të gjendjes financiare duke përfshirë librat e mbajtjes së llogarive me shënime, të ardhurat sipas burimit, faturat për shpenzimet mbi 100 euro, regjistrimin e të gjitha kontributeve (vlera e secilit kontribut, data, emri i plotë dhe numri personal i çdo kontribuuesi, si dhe emri i personit i cili e ka pranuar kontributin në emër të subjektit [Neni 40 (6) i LZP].

Me përjashtim të paqartësive ligjore dhe mbivendosjeve që kanë të bëjnë me raportimin e financave të kandidatëve, korniza ligjore në Kosovë është përgjithësisht e qartë në aspektin e kërkesave për deklarim financiar dhe përcakton se kush zbulon, çfarë zbulohet, cilit autoritet dhe përcakton afatet kohore për deklarim dhe publikim. Rrjedhimisht, korniza ligjore është mjaft standarde në përmbushjen e parimeve ndërkombëtare që kanë të bëjnë me deklarimin dhe transparencën.

3.5 Zbatimi dhe sanksionet

Rregullat e financimit të partive politike që ndërliken me kontributet, deklarimin dhe shpenzimet janë të vlefshme vetëm nëse ekziston një sistem funksional i zbatimit të këtyre rregullave. Zbatimi i rregullave për financimin e partive politike kërkon vendosjen e kontrolleve dhe verifikimeve të brendshme, auditimin e raporteve financiare nga auditorët e pavarur, disponueshmërinë e sanksioneve kuptimplota për shkeljen e rregullave të deklarimit financiar dhe ndjekjen penale nëse është e nevojshme. Mungesa e zbatimit të rregullave të deklarimit financiar të subjekteve politike zvogëlon besimin e publikut në proceset politike dhe çon në probleme më të gjera që ndërliken me korrupsionin.

Korniza ligjore përcakton kontrollet e brendshme për deklarimin financiar të subjekteve politike në përputhje me standardet e kontabilitetit të aplikueshme në Kosovë. Ligji kërkon që subjektet politike të rregullojnë çështjet e

kontrollit financiar në statutin e tyre dhe të përcaktojnë të drejtën e anëtarëve të partisë për t'u informuar për të gjitha të ardhurat dhe shpenzimet e subjekteve politike [Neni 17 i LFSP]. Shtojca I e këtij raporti përfshin fragmente nga statutet e subjekteve kryesore politike të cilat rregullojnë çështjet e deklarimit financiar me statut të partisë.

Ligji parasheh që raportet financiare vjetore dhe fushatave të dorëzuar në KQZ të auditohen nga Kuvendi i Kosovës përmes Komisionit për Mbikqyrjen e Financave Publike [Neni 19 (1) i LFSP]. Komiteti i Kuvendit është i mandatuar me ligj që të zgjedhë dhjetë auditorë të licencuar [Neni 19 (2) i LFSP] mbi baza konkurruese, të cilët janë përgjegjës për auditimin e raporteve të subjekteve politike në bazë të shortit nga Komiteti i Kuvendit [Neni 19 (4) i LFSP].

Ligji përcakton disa kritere për përzgjedhjen e auditorëve, duke përfshirë kriterin që të jetë auditor i licencuar në Kosovë, të ketë së paku dy vite përvojë në fushën e auditimit dhe të mos kenë qenë në marrëdhënie kontraktuale me subjektet politike gjatë tre viteve të fundit. KQZ-ja paraqet raportin financiar vjetor dhe raportin e financimit të fushatës në Agjencinë Kundër Korrupsionit, e cila në përputhje me mandatin e saj mund t'i shqyrtojë këto raporte.

Ligji gjithashtu përcakton sanksione për mungesë të respektimit të rregullores për financimin e subjekteve politike. Në përgjithësi ekzistojnë dy lloje të sanksioneve, që përfshijnë gjobat monetare dhe marrjen e mandatit të një kandidati të zgjedhur nëse ka dëshmi të keqpërdorimit të fondeve.

SANKSIONET ME RASTIN E SHKELJEVE TË FINANCIMIT TË SUBJEKTEVE POLITIKE – NENI 21 I LIGJIT PËR FINANCIMIN E SUBJEKTEVE POLITIKE

Shkelja	Sanksioni
Mos dorëzimi me kohë i raporteve vjetore financiare dhe të fushatave	Një gjobë prej 10% të fondit vjetor si dhe një ndëshkim ditor prej 0.01% të asaj shume deri në dorëzimin e raportit Një gjobë prej 1,000 euro për palët që nuk marrin fonde publike dhe një ndëshkim ditor prej 0.01% të shumës deri në dorëzimin e raportit
Raporte të pasakta apo të pa-kompletuara vjetore	Një gjobë prej 5,000 euro dhe një ndëshkim ditor prej 0.01% të asaj shume deri në korrëgjimin e të dhënave.
Mungesa e kopjeve të dokumentacionit të raportit financiar	Gjoha 2,000 euro.
Mos publikimi i raporteve vjetore financiare dhe të fushatave nga subjektet politike	Gjoha prej 5,000 euro dhe një ndëshkim ditor prej 0.01% të asaj shume deri në publikim.
Pranimi dhe ekzekutimi i donacioneve në kundërshtim me ligjin	Gjobë sa dyfishi i vlerës së donacionit të pranuar për subjektet politike. Gjobë në shumë të njëjtë me donacionin për kandidatin për kryetar të komunës, deputet, këshilltar komunal dhe kandidatët e pavarur.
Nuk mund të dëshmohet origjina e të ardhurave të pranura dhe ekzekutuara mbi njëzet mijë (20,000) euro	Gjobë sa trefishi i asaj shume.
Pranimi i të ardhurave nga burimet të tjera përveç atyre të lejuara me ligj	Gjoha në 10% të shumës së pranuar. Të ardhurat paguhen në buxhetin e Kosovës.
Fondet e shpenzuara në kundërshtim me ligjin	Gjoha deri në dyfishin e asaj që subjektet politike e shpenzojnë.
Dy apo më shumë llogari bankare aktive	Gjoha prej 5,000 euro dhe një ndëshkim ditor prej 0.01% të asaj shume deri në mbylljen e llogarive
Fondet e keqpërdorura nga një kandidat apo fitimi i një mandati si rezultat i fondeve të keqpërdorura	Mund të merret mandati.

Si mekanizëm zbatues, ligji përcakton se subjektet politike të cilat nuk dorëzojnë raportet nuk janë të pranueshme për marrjen e fondeve në vitin vijues. Ngarkimi i ndonjë gjobë ose sanksionimi tjetër nga KQZ-ja nuk paragjykon

ndonjë sanksionim penal që mund të jetë i aplikueshëm (neni 42 (2) LZP). Për më tepër, asnjë nga dispozitat e këtij ligji nuk e parandalon Auditorin e Përgjithshëm të Kosovës ose ndonjë institucion relevant nga auditimi i shpenzi-

meve të subjekteve politike në çdo kohë, përfshirë edhe shpenzimet e fushatë [neni 41 (8) LZP]. Në praktik Auditori i Përgjithshëm nuk ka shprehur asnjë lloj interesi që të merren më financimin e partive politike dhe fushatave.

Në përgjithësi korniza ligjore në Kosovë ofron një bazë të fuqishme për zbatim në përputhje standardet dhe praktikat ndërkombëtare. Por pavarësisht rregulloreve të përpi-luara mirë, në praktikë ka pak zbatim. Një nga problemet themelore në shtatë vitet e fundit ka qenë mungesa e publikimit të raporteve financiare dhe atyre të fushatave nga ana e subjekteve politike dhe Komisionit Qendror Zgjedhor.

Në përgjithësi, partitë e mëdha politike i kanë përmbushur kërkesat për shpalosjen e financave të tyre para Komisionit Qendror Zgjedhor, por të njëjtat nuk janë bërë publike. Që nga viti 2013, Komisioni parlamentar ka dështuar në

përfundimin e raporteve të auditimit për shkak se Kuvendi i Kosovës nuk ka qenë funksional për shkak të bllokadës politike për një kohë gjatë vitit 2014, vështirësive teknike në kontraktimin e auditorëve dhe financimit të pamjaftueshëm për kompletimin e proceseve të auditimit. Komisioni Qendror Zgjedhor ka mbajtur qëndrimin e tij se nuk mund të publikoj raportet e subjekteve politike pasi që Komisioni i Kuvendit nuk e ka përfunduar auditimin e këtyre raporteve. Subjektet politike të cilat nuk i kishin publikuar, apo të cilat ende nuk i kanë publikuar raportet financiare, deklaruan që ata i kanë përmbushur obligimet për dorëzimin e raporteve tek KQZ brenda afatit, dhe se i mbetet KQZ dhe Komisionit parlamentar të kompletojnë auditimin. Çfarëdo kërkesë për raportet e financimit të subjekteve politike apo fushatave përballet me një trekëndësh të përgjigjeve mes KQZ, Komisioni parlamentar dhe subjekteve politike, ku që të gjitha përbëhen nga përfaqësuesit e partive politike.

KQZ është e mendimit që raportet politike financiare nuk janë audituar dhe si të tilla nuk mund të shqiptojnë sanksione. Një interpretim i tillë arbitrar i ligjit ka shkaktuar probleme të mëdha me zbatimin e legjislacionit. Insti-

tucionet e tilla si Agjencia kundër Korrupsionit, Auditori i Përgjithshëm, dhe prokurori nuk kanë treguar interes për trajtimin e çështjes së financimit të subjekteve politike.

PËRFUNDIM

Monitorimi i financimit të fushatës nga organizatat e shoqërisë civile është faktor i rëndësishëm i ngritjes së transparencës në të hyrat dhe shpenzimet e subjekteve politike. Në këtë doracak janë prezantuar disa strategji për monitorim të financave të fushatës si: komunikimi efektiv me subjektet politike; dorëzimi i pyetësorëve për financim të fushatës; kontaktimi dhe rikujtimi për plotësimin e pyetësorëve; prezantimi i të gjeturave dhe paraqitja mediale. Këto strategji janë përdorur nga KDI dhe TI-CZ për të monitoruar shpenzimet e subjekteve politike për fushatën elektorale në zgjedhjet e parakoshme të përgjithshme 2017 si dhe në zgjedhjet komunale 2017.

Për zgjedhjet e përgjithshme vetëm 6 nga 39 subjekte politike janë përgjigjur në pyetësor, prej të cilave dy kanë deklaruar se nuk kanë fonde ndërsa katër kanë deklaruar fondet e tyre. Subjektet politike që kanë deklaruar fondet janë kryesisht subjekte të vogla minoritare si KDTP (Kosova Demokratik Türk Partisi), CDU (Centar Demokratska Stranka) nga Koalicioni Vakrat, Nova Demokratska Stranka dhe Pokret Za Gora (PG). Subjektet e mëdha politike si Partia Demokratike e Kosovës, Lidhja Demokratike e Kosovës, Lëvizja Vetëvendosje, Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës, NISMA dhe Lista Srpska nuk janë përgjigjur.

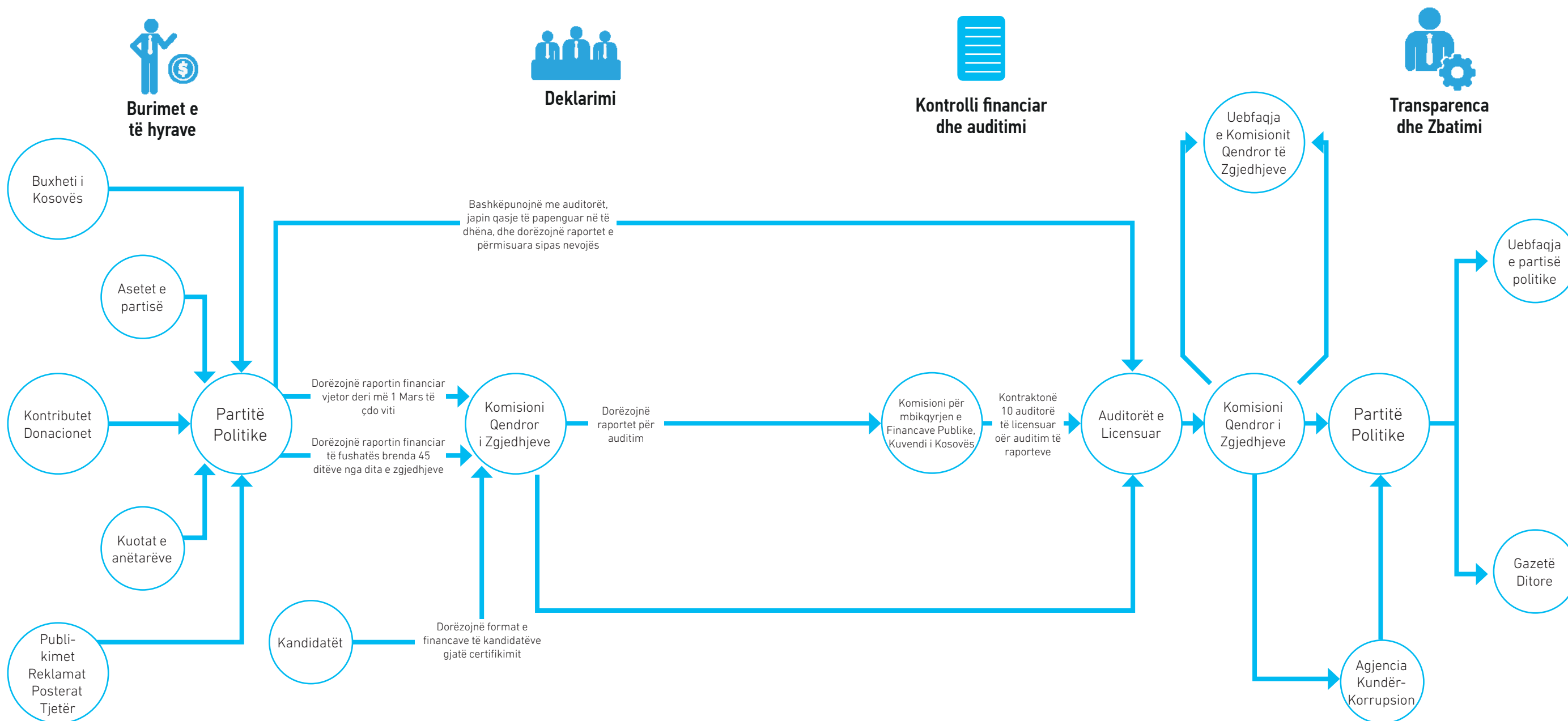
E njëjta strategji për monitorim është përdorur edhe për zgjedhjet komunale. Prapë hulumtimi është realizuar duke u dërguar subjekteve politike të njejtin pyetësor. Vetëm 6 nga 20 subjekte të kontaktuar i janë përgjigjur pyetësorit. Subjektet që kanë dhënë përgjigje janë Lëvizja për Bashkim (LB), NISMA (Nisma për Kosovën), Lidhja Demokratike e Kosovës (LDK); Partia Fjala, Partia Social Demokrate e Kosovës dhe Pokret za Gora. KDI vlerëson që disa subjekte politike të mëdha janë përgjigjur në pyetësorin për zgjedhjet komunale, duke bërë kështu hapin e parë të transparencës.

Ky doracak gjithashtu paraqet një analizë të kornizës ligjore në lidhje me financimin e subjekteve politike. Në përgjithësi, korniza ligjore në Kosovë përmbushë standardet

ndërkombëtare duke vendosur rregulla për kontribute dhe donacione, kufizime në shpenzime, shpërndarje të fondëve publike për subjektet politike, kërkesa për publikim dhe transparencë, gjoha dhe ndëshime për mos-respektim të rregullave. Megjithatë ka një nivel të ulët të zbatueshmërisë së rregullave, dhe subjektet politike kanë gjetur rrugë dhe arsye për të iu ikur kërkesave ligjore për transparencë. Për këtë arsye kërkohet një monitorim sa më gjithëpërfshirës nga organizatat e shoqërisë civile që të ngritet raportimi dhe presioni publik për transparencë në financimin e subjekteve politike.

SHTOJCA B:

Procesi i financimit të partive politike

KDI është një organizatë joqeveritare (OJQ) e angazhuar që të mbështet zhvillimin e demokracisë përmes përfshirjes së qytetarëve në krijimin e politikave publike dhe fuqizimin e sektorit të shoqërisë civile me qëllim që të ndikojë në rritjen e transparencës dhe llogaridhënies të institucioneve publik.

Për më shumë informata rreth KDI ju lutem vizitoni
www.kdi-kosova.org

Me përkrahjen financiare të:

TRANSITION